

Kovář, Michal

Závěr

In: Kovář, Michal. *Estonská literatura v Čechách*. Vydání první Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2017, pp. 52-54

ISBN 978-80-210-8655-5; ISBN 978-80-210-8656-2 (online : pdf)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/137032>

Access Date: 25. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ZÁVĚR

Počátky ohlasů estonské literatury v Čechách lze přičíst zájmu o kulturní a politické okolnosti procesu národního obrození malého národa a hledání strategických paralel. Zájem v polovině 19. století opadá a teprve po půl století se začínají tu a tam objevovat překlady estonské literatury, motivované různými dílčími zájmy překladatelů. Tyto první překlady jsou nicméně překlady přímými, přímo z estonštiny (překladatelé O. S. Vetti a Josef Obr). Do druhé světové války jejich překlady doplňují překlady přes němčinu, již po válce nahrazuje ruština, také jako výraz nového, sovětského a ruského kulturního a politického kontextu.

Sovětský kontext estonské literatury v Československu po únorovém puči pomohl, vychází mnoho překladů, uvádějí se nové žánry, většinou je to však tendenční literatura bez skutečné hodnoty a zdvojené překlady tyto texty zbavují veškeré potence, pokud ji předtím vůbec měly. Ani žánrové složení estonské literatury v Čechách neodpovídalo poměrům v Estonsku. V rámci dovozu se preferovalo tendenční propagandistické drama, samotné drama však bylo v Estonsku okrajovým druhem až do 70. let. Výjimkami ze špatných překladů byly překlady klasické estonské literatury Kyry Platovské a v menší míře Miloše Lukáše, jehož překlady povídek Juhana Liiva a Friedeberta Tuglase v lokálních novinách nemohly příliš narovnat obraz estonské literatury u českého čtenáře. To se koneckonců nepodařilo ani Lukášovu výběru z *Kalevipoegu*.

V 60. letech opadá i ten menší zájem o estonskou literaturu. Vlna zájmu – alespoň nakladatelského, o zájmu čtenářů můžeme jen spekulovat – o estonskou literaturu přichází v polovině 70. let. Během normalizace se výrazně omezil přístup k literatuře svobodného světa a ji nahradily kanály o literatuře východního bloku. V jeho rámci si alespoň estonská literatura zajistila exkluzivní postavení kvalitou děl generace autorů 60. a 70. let a díky práci cílevědomého překladatele Vladi-

míra Macury. Macura zprostředkoval jádro soudobé estonské literatury – poezii a krátké prozaické útvary, povídky a novely. Macurovy překlady estonské poezie jsou vlastně jejími vůbec prvními ukázkami v Čechách. Péčí Naděždy Slabihoudové, Macurovy spolupracovnice, vycházela v té době i klasická estonská próza, například Tammsaareho pentalogie *Tõde ja õigus*. Překladovou produkci 70. a 80. let lze ve všeobecnosti shrnout tak, že Macura se staral o soudobou poezii a prózu, Slabihoudová překládala klasickou prózu a Květuše Nováková dětskou literaturu.

Po pádu komunistické diktatury na přelomu 80. a 90. let se zájem o estonskou literaturu vytratil. Macura vydal jen část svých překladů, jeho překladové *opus magnum* (*Sedmé mírové jaro* Viivi Luik) zůstalo nevydané v rukopisu v Památníku národního písemnictví. Podobně se vedlo i Naděždě Slabihoudové, již se podařilo vydat jen sbírku Kreutzwaldových pohádek, ale objemný soubor překladů pohádek z mnoha různých sbírek zůstal nevydán v její pozůstalosti a lze jen doufat, že se časem neztratí jako překlady pohádek Josefa Obra, jeho estonsko-český slovník anebo Lukášův překlad celého *Kalevipoegu*. O 90. letech lze říct, že v nich vycházelo více textů o estonské literatuře, než textů překladových. Teprve v poslední době se situace estonské literatury v Čechách zdá zlepšovat s příchodem nové generace překladatelů.

Jednotlivé generace překladatelů estonské literatury měly pro svůj zájem různá zázemí, různé důvody. O. S. Vetti a Miloš Lukáš se estonskou literaturou zabývali stejně jako kteroukoli jinou z dalších desítek literatur. Kyra Platovská a Jeremej Timofejev byli estonští emigranti – podobné, velmi osobní důvody nalezneme i u jiných překladatelů. Vladimír Macura, Naděžda Slabihoudová a Květuše Nováková byli původně rusisté, jejichž zájem se po okupaci Československa obrátil k baltským literaturám, snad i kvůli kontrastu, v němž stojí vůči literatuře ruské literatury estonská, jež je přeci jen svým ukotvením v protestantském Severu, vágně řečeno, výrazově střídmá. U dalších překladatelů jde o vyjádření širších odborných zájmů, třeba baltistických Michala Vaňka, znalce též literatury litevské, nebo ugrofinistických Petry Hebedové.

Informovanost, odbornost a důležitý zájem jednotlivce může narušovat či jinak upravovat obecnou rekontextualizaci estonské literatury, danou aktuální geopolitickou situací – například srovnávání estonských děl s díly jiných sovětských literatur během okupace Estonska Sovětským svazem – a relevance rekontextualizace se může proměňovat. Předválečnou estonskou literaturu lze připodobňovat uměleckým východiskům německého romantismu, severského realismu, psychologické prózy (Hamsun) či francouzských moderních směrů, většinu úseků dějin estonské literatury lze zasazovat do kontextu estonsko-finského, jak to činily už svou překladatelskou praxí či odborným jazykovědným zájmem Kyra Platovská a Petra Hebedová nebo Miloš Lukáš svou snahou napodobit Holečkův překlad *Kalevaly*, u několika desetiletí lze mluvit i o kontextu baltském. Tyto kontexty se samozřejmě překrývají a většinou si nekonkurují – s výjimkou kontextu (post)sovětského, jenž

Závěr

mohl hrát pozitivní roli pro zprostředkování estonské literatury jen v „nestandardních“ obdobích stalinismu 50. let a normalizace let sedmdesátých a osmdesátých a jenž byl naopak ve svobodných obdobích překážkou v pronikání estonské literatury do českého kulturního prostoru.